

יו"ל לקראת מבחן "דרשו"
על הדף היומי, שיתקיים
אי"ה ביום שישי ו' בטבת.

סיכום הדף

סיכומי גפ"ת בהירים על סדר הדף

סוטה כא – גיטין ב

- לפניך סיכום שמטרתו **לסדר** את עיקרי הדברים העולים מן הגמרא; - חילוקי ופרטי הדינים.
- חילוקי הטעמים.
- דינים טעמים והלכות העולים מן התוס'.
- בכל מקום שנסמן כזה « מופיעה ההלכה.
- דברי רש"י שאין עליהם חולק שולבו בדברי הגמ' ללא ציון.

לע"נ סבתי מרת חנה ע"ה בת הגה"צ ר' שלום לופס ז"ל

נדפס על נייר חו"ל שאין בו חשש חילול שבת

כל הזכויות שמורות
להערות והארות, תרומות והנצחות:
יוסף אוחנה
ברזיל 101 ירושלים
054-8416200

פקס: 1532-6521811
דוא"ל: 6521811@okmail.co.il

כא

- זכות תולה; לרב יוסף ורבא - זכות מצוה, דמגנא (מן היסורין) אפי' בעידנא דלא עסיק בה.
- לרבינא - זכות תורה, שמביאה בנה ללמוד ומחכה לבעל שלומד בעיר אחרת.
- מצלא (מיצה"ר); לרב יוסף - מצוה מצלא בעידנא דעסיק בה, ותורה מצלא אפי' בעידנא דלא עסיק בה.
- לרבא - מצוה לא מצלא כלל, ותורה מצלא רק בעידנא דעסיק בה.
- אף שזכה לתורה וניצל מן החטא ומן היסורין עדיין אינו יודע שמא יכפנו יצרו ליבטל, עד שמגיע ל"פרשת דרכים" וניצל. פרשת דרכים; לרב חסדא - זה ת"ח ויום המיתה שאם לא פרש עד אז - ניצל.
- לרנב"י - זה ת"ח ויראת חטא.
- למר זוטרא - זה ת"ח דסלקא ליה שמעתתא אליבא דהלכתא.
- תוס': אע"ג דלא ניצל מיצה"ר בעידנא דלא עסיק בתורה, מ"מ סתם ת"ח אינו הולך ד"א בלא תורה, דמהרהר בה כל שעה.
- תורה לבתו; לבן עזאי - ילמד, שאם תשתה תדע שזכות תולה לה.
- לר"א בן עזריה - ילמד, דבהקהל נשים באות לשמוע, כדי שידעו לקיים את המצוות (תוס').
- לר' אליעזר - לא ילמד, דכאילו מלמדה תיפלות, דמהלימוד תבין ערמומית ומזנה בהצנע.
- לר' יהושע - לא ילמד, דנוטה לתיפלות, שרוצה בקב ותיפלות (תשמיש) מט' קבין ופרישות.
- ד"ת מתקיימין; י"א במי שמעמיד עצמו ערום, שפורש מכל עסק ונעשה עליה עני וחסר כל.
- וי"א במי שמערים לקבין על יד וללמוד מכל אדם, שנא': "אני חכמה שכנתי ערמה".
- וי"א במי שמשים עצמו כמי שאינו, שנא': והחכמה מאין תמצא".
- רשע ערום; לר' חנינא - המטעים דבריו לדיין קודם שיבוא בעל דין חבירו.
- לר' אבהו - הנותן דינר לעני להשלים לו למאתיים, ועי"כ לא יטול לקט שכחה ופאה ומ"ע.
- לר' יוחנן - המשיא עצה למכור בנכסים מועטין קודם שב"ד העמידו לנכסים בחזקת בנות, דמפסידות מזונותיהן.
- לאביי - המשיא עצה לאדם שקיבל בלשון 'נכסי לך ואחריו לפלוני' שימכור, דלרשב"ג המכירה חלה. ונקרא רשע שעבר על דברי הנותן והרי הוא חוטא ולא לו, משא"כ המוכר עצמו שלכתחילה אסור למכור ומ"מ הנותן הרשה למכור (תוס').
- לרב ששת - המכריע אחרים באורחותיו, שאומר להם עשו כמוני שיראה כחסיד.
- לרב הונא - המיקל לעצמו ומחמיר לאחרים.
- לעולא - שקרא ושנה ולא שימש ת"ח, דסבורים שבקי בטעמים ונוהגים בו כבוד כת"ח.
- תוס': יתומים שמכרו או משכנו, לתי' א' - לא מהני למזון האשה, דהבעל משועבד לה כבר מחייו.
- לתי' ב' - מהני, אבל אינן יכולין למכור מדור אלמנה, דדרה בו בחיי הבעל (ע"פ מלא הרועים).
- תוס': להלכה קנין פירות לאו כקנין הגוף והלכה כרשב"ג בקיבל בלשון 'נכסי לך ואחריו לפלוני' שמחני מכירתו, דאחריו שאני, דמשמע שנתן גוף ופירות לראשון.

כב

- קרא ושנה ולא שימש ת"ח; לר' אלעזר - ה"ז עם הארץ, שחשור על מעשרות ועל טהרות.
- לר' שמואל בר נחמני - ה"ז בור, וגרוע מע"ה.
- לר' ינאי - ה"ז כותי, ואסור לאכול פיתו ויינו, שאינו יודע דברי חכמים.
- לרב אחא בר יעקב - ה"ז מגוש, דהיינו מכשף האוחז את העינים.
- ע"ה לטהרות ולמעשרות ולמגעו שטמא; לר' מאיר - שאינו קורא ק"ש שחרית וערבית.
- לחכמים - שאינו מניח תפילין.
- לבן עזאי - שאין לו ציצית בבגדו.
- לר' יונתן - שיש לו בנים ואינו מגדל ללמוד תורה.
- לאחרים - אפי' קורא ושנה ולא שימש ת"ח.
- תוס': ובברכות איכא מ"ד כל שאינו אוכל חולין בטהרה. וע"ה היינו לו' עניינים; לעדות, לטהרות, למעשרות, לזימון, לשביעית, ולדברים שאינן ניקחין אלא מן המומחה.

- מבלי עולם: א. חסיד שוטה, שלא מציל אשה שטובעת.
- ב. רשע ערום, כדלעיל.
- ג. אשה פרושה.
- ד. מכות פרושין, שמכה עצמו להיראות עניו וצנוע.
- ה. בתולה צילינית (בעלת תפילה), ובאמת היא מכשפה.
- ו. אלמנה שובבית, שמבקרת שכנותיה תמיד, ובאמת היא מכשפה.
- ז. קטן שלא כלו לו חודשיו, ו"א זה ת"ח המבעט ברבותיו, דימיו מתקצרין.
- י"א זה תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה.
- ת"ח ראוי להוראה מארבעים שנה (משהתחיל ללמוד ולא משגולד ותוס'). ורבה הורה קודם; לרש"י- שאם שוה לגדול העיר בחכמה מותר להורות. או כשאין זקן ממנו בעיר.
- לתוס'- שאם הוא גדול העיר בחכמה מותר להורות.
- לר"י- אם נכנס לעיר שיש שם מורה לא יורה אפי' בשוין (כתוס'), ואם הוא קבוע בעיר כמותו ושוה לו בחכמה מותר להורות (כרש"י).
- תוס': שלא לשמה; לומד להנאתו - מתוך שלא לשמה בא לשמה.
- לומד להרע - נעשית לו סם המוות ונזח לו שלא נברא.

כג

- מנחותיהן נשרפות; א. נטמאת מנחתה.
- ב. האומרת טמאה אני לך או איני שותה.
- ג. באו לה עדים שהיא טמאה.
- ד. שבעלה אינו רוצה להשקותה או שבא עליה בדרך. ואפי' בא עליה קודם שתקדוש וקדשה בטעות, דכיון שצריכה בירור הרי היא קדושה ונשרפת (תוס').
- ה. הנשואה לכהן, למ"ד שייריה נשרפין.
- ו. מת הוא או היא, ואפי' מתו קודם הקרבת הקומץ.
- וה"מ בקדשה בכלי, אבל קודם שקדשה בכלי - תפדה.
- מנחת כהן; נדבה - "כליל תהיה לא תאכל".
- חובה - לרבנן- הוי כליל כנדבה, דכתי' בה "והיתה לכהן כמנחה".
- לר"ש- הקומץ קרב לעצמו והשיריים לעצמם, דהוי "כמנחה" של ישראל שנקמצת.
- לר"א בר"ש- הקומץ קרב והשיריים מתפזרים על בית הדשן, כר"ש אלא שס"ל שכל שממנו לאישים הרי הוא בבל תקטיר.
- לרבנן, מנחת סוטה של אשת כהן - לבעל יש בה חלק ובעי' כליל ולאישה יש בה חלק ובעי' שייריה נאכלין, וא"א להקריב את השיריים כי כל שממנו לאישים הוי בבל תקטירו, ולכן; הקומץ קרב לעצמו, והשיריים, לר"א- יקריבן לשם עצים, לרש"י- ויתנה שאם הם להקטרה ה"ז הקטרה ואם הם שיריים ה"ז כשאר עצי המערכה.
- לתוס'- צריך תנאי רק בספק כהן ספק ישראל, אבל הכא א"צ להתנות דמקצתן להקטיר ומקצתן לעצים.
- לרבנן- מתפזרים, דהכא מודו לר"א בר"ש (דלעיל) כיון שאינה בת הקרבה.
- וה"ה במנחת נדבה של אשת כהן (רש"י), דגם בה יש לבעל חלק דמה שקנתה אישה קנה בעלה (תוס').
- תוס': מנחת נשואה לא חשיבה מנחת שותפים דאינה קריבה (דכתי' "נפש"), דעיקר כפרה משום ידיה.
- כהנת אינה ככהן: א. מנחתה נאכלת, דכתי' "וכל מנחת כהן כליל תהיה" כהן ולא כהנת.
- ב. נבעלה לפסול מתחלת, משא"כ כהן שנשא גרושה וכדו', דכתי' "ולא יחלל זרעו".
- ג. מטמאה למתים, דכתי' באיסור טומאה "בני אהרון".
- ד. אינה אוכלת קדשי קדשים, דכתי' "כל זכר בבני אהרון יאכלנה".
- ה. תוס' מוסיף: סמיכות תנופות והגשות.

• אשה אינה כאיש:

- א. מצורעת אינה פורעת ופורמת, דכתי' "איש". ושייכת בטומאת צרעת מיתורא ד"והצורע אשר בו".
- ב. אינה מדירה בנה בנזיר, דההלכה נאמרה רק באיש.
- ג. אינה מגלחת על (מעוט) נזירות אביה, דההלכה נאמרה רק באיש.
- ד. אינה מקדשת את בתה, דכתי' "ואמר אבי הנערה... את בתי נתתי לאיש".
- ה. אינה מוכרת את בתה, דכתי' "כי ימכור איש את בתו".
- ו. אינה נסקלת ערומה, דכתי' "ורגמו אותו". ולא ממעטינן לה מסקילה, דכתי' "או את האשה".
- ז. אינה נתלית, לגמ' הכא - מדכתי' "ותלית אותו".
- ח. לגמ' בסנהדרין - מדכתי' "וכי יהיה באיש" (תוס').
- ט. אינה נמכרת בגניבתה, דכתי' "ונמכר בגניבתו".
- תוס' מוסיף לאישה שאינה כאיש: ¹אינה במ"ע שהזמן גרמא, ²אינה בכל תקיף וכל תשחית וכל תטמא למתים, ³אינה בבן סורר ומורה, ⁴אינה נעטפת ומספרת, ⁵אינה נמכרת ונשנית, ⁶אינה נרצעת ונמכרת וקונה לעבד עברי, ⁷אינה יוצאת בשנים וביובל ובמיתת אדון, ⁸זבה אינה מטמאת בראיות, ⁹מצורעת מותרת בתשמיש.

פרק רביעי - ארוסה

כד

- סוטה שאינה שותה, מרצונה או לא - לא נוטלת כתובתה, חוץ מאמר בעלה איני משקה. וחוץ מבא עליה בעלה בדרך.
- חוץ ממת בעלה קודם ששתתה, לב"ש דלקמן.
- ארוסה - נאסרת בסתירה וקינאי ולא נוטלת כתובתה, דאיתרבי מיתורא ד"דבר אל בני ישראל ואמרת". שומרת יבם - לרב המנונא - מתרבי מ"ואמרת" כארוסה, דשומרת יבם שזינתה אסורה ליבמה. למאן דפליג - מותרת, דכל שתיבעל ולא תהא אסורה לא שייך בה קינאי (תוס'), ומ"מ הפסידה כתובתה דלא בעי למינסב זונה.
- ארוסה ושומרת יבם - לא שותות, דכתי' "מבלעדי אישך" שקדמה שכיבת בעל לבועל.
- בא על ארוסתו בבית אביה - לא שותה, לר' יאשיה - מ"תחת אישך". ולא ממעט שומרת יבם, דאלימא ליה שומרת יבם דלא מיחסרא מסירה לחופה.
- לר' יונתן - מ"תחת אשה". ומקרא קמא ד"תחת אישך" ממעט שומרת יבם, דאלימא ליה ארוסה דקידושי ידיה וסוקלין על ידו.
- בא על שומרת יבם בבית חמיה - לר' יאשיה - שותה, לרב - דיבמה בביאת זנות קנה לכל (ואשתו היא). והא דר' יאשיה מרבי לה מ"איש איש", לרש"י - הוי אסמכתא בעלמא.
- לתוס' - לאפוקי "תחת אישך" דמשמע לשם אישות.
- לשמואל - מריבויא ד"איש איש". ומדאיצטריך קרא לריבוייה ש"מ דלא קנה לכל אלא לרבירים האמורים בפרשה (ליפטר מחליצה, ולירש את אחיו לבדו).
- לר' יונתן - לא שותה, לרב - ממיעוטא ד"תחת אישך". ומדאיצטריך קרא למיעוטא ש"מ דקנה לכל.
- לשמואל - דלא קנה לכל. והא דר' יונתן ממעט לה מ"תחת אישך", לרש"י - הוי אסמכתא בעלמא.
- לתוס' - דלא חשיבא אשתו אע"ג דלגבי קינאי וסתירה חשיבא אשתו.
- תוס': מ"ד ד"ת כלשון ב"א - היינו ר' ישמעאל. ומודה דדרשינן ליה להעמיד קבלתו או סברתו היכא דלא עקר לקרא ממשמעותיה. וכן סברי ר"מ ור' יהודה ור' יוסי ור"ש.
- מ"ד לא ד"ת כלשון ב"א - היינו ר' עקיבא.
- "אשתו" וכדו'; א. בראויה לאישות הכתוב מדבר, פרט לאלמנה לכ"ג וכדו'.
- ב. למעט ארוסה, ולמעט שומרת יבם לחד מ"ד.
- ירושלמי: ג. אפי' מקצת אשתו, וכגון שקינא לה בעודה ארוסה או שומרת יבם וכנסה ונסתרה.

כה

- עוברת על דת יהודית; נפשט שצריכה התראה להפסידה כתובתה, והקיניו אינו רק לאוסרה ולהשקותה. ונפשט (תוס') שבעלה יכול לקיימה, ואפי' שהתרה בה.
- ב"ד מקנין למי שנשתטה בעלה או שהיה בכלא, דמסתמא ניחא לבעל כיון שעוברת על דת ונסתרת. מחילה; א. בבן סורר ומורה אביו ואמו יכולין למחול לו.
- לזעירא - בזקן ממרא ב"ד יכולין למחול לו.
- לחכמים - אין מוחלין, שלא ירבו מחלוקות בישראל.
- ג. בקיניו; קודם סתירה - יכול הבעל למחול לה.
- לאחר סתירה - י"א שאינו מחול. ולכן סוטה חשיבא 'אין לה היתר' משא"כ נדה.
- י"א שמחול. ולכן מוסרין לו שני ת"ח, שאם יבוא לבעול בדרך יאמרו לו למחול על קיניו.
- מת הבעל עד שלא שתתה - לא שותה, דבעי' "והביא האיש את אשתו".
- לב"ש - ונוטלת כתובתה, דשטר העומד לגבות כגבוי דמי. אבל כשאינה בחיים וכגון נפל הבית עליו ועל אשתו - יחלוקו, דספק אם עומד לגבות (תוס').
- לב"ה - לא נוטלת, דלאו כגבוי דמי.
- תוס': נכסי צאן ברזל - ספק אם הוי כבנפל הבית עליו ועל אשתו דפליגי אמוראי אי בחזקתה או בחזקתו או יחלוקו, א"ד הכא שהיא בחיים לכו"ע הם בחזקתה.
- נכסי מילוג - התם לב"ה הם בחזקתה וכ"ש הכא דאפי' ודאי זינתה לא הפסידתם.
- תוס': ומודו ב"ה דיתומים צריכים להביא ראיה לב"ח שהם השביחו, שהיתומים מודים שהקרקע עצמה משועבדת לו והוי כגבוי.
- תוס': פלוגתא דב"ש וב"ה דהכא אינה שייכת לפלוגתות הבאות:
- ל"ש לפלוגתא דמנה לי בידך והלה אומר איני יודע, דאפי' מ"ד חייב יודה שהאשה אינה יכולה לטעון ברי כי הכתוב עשאה ספק.
- ול"ש לפלוגתא דנושא אשה ולא מצא בתולים, דאפי' ב"ש יודו שלא תטול דשמא היה מקח טעות ולא עמד לגבות כלל.
- ול"ש לפלוגתא דכל העומד ליגזז כגוזז וכדו', דאפי' מ"ד כגוזז הכא יודה דאינו כגבוי כיון שצריך דיינין ולא בידו הוא.

כו

- נשא מעוברת חבירו או מניקת חבירו;
- לר"מ - אינה שותה, דאינה ראויה לו, דס"ל דאסורה לו לעולם (מדרבנן). תוס': ואפי' מת הולד או הפילה אינה שותה, דלאו בת קיניו היתה.
- לרבנן - שותה, דס"ל שמותר לו להחזירה לאחר כ"ד חודש, וחשיב ראויה לו.
- מעוברת עצמו; שותה, לר"ש - וקמ"ל שהולד ימות עמה.
- לתוס' - ולד הוי ממונו דבעל ותשתה לאחר שתלד, אלא קמ"ל דשותה אפי' שבשעת עיבורה אינה שותה.
- אינה ראויה ללדת; לחכמים - לא שותה, דאסור לקיימה דנצטווה על פו"ר.
- לר' אלעזר - שותה, דיכול לישא אשה אחרת ולפרות ולרבות הימנה.
- לר"ש ב"א - שותה, חוץ מאילונית דאינה שותה דכתי' "ונזרעה זרע" וזו אין דרכה להזריע, משא"כ עקרה וזקנה שהיו ראויות להריון.
- ומודו חכמים ביש לו בנים או אשה אחרת, דשותה. ואפי' שמתו בין קיניו לסתירה, דנראו לשתות (תוס').
- "ונזרעה זרע" לרבנן; לר' עקיבא - שאם היתה עקרה נפקדת.
- לר' ישמעאל - א"כ יסתרו כל העקרות, אלא שאם היתה יולדת בצער תלד בריוח נקבות יולדת זכרים וכדו'.

- אשת סריס חמה - שותה, אע"ג דכתי' "מבלעדי אישך" והוא אינו ראוי. ומיירי שנותרס אח"כ וקדמה שכיבת בעל לברועל.
- אשת סריס אדם - לרש"י - אינה שותה, דאינה ראויה לו משום "לא יבוא פצוע דכא". לתוס' - אם שתה כוס עיקרין אפשר דלא הוי בכלל פצוע דכא.
- מקנין; א. ע"י כל העריות (שלא תסתר עמם), אע"ג דחד "ונטמאה" לאוסרה לברועל והכא אסורה וקיימא. ב. ע"י שחוף (בשרו כלה ויבש ואין בו כח להזרע), אע"ג דכתי' "ושכב איש אותה שכבת זרע". ג. ע"י עכו"ם, אע"ג דאסורה וקיימא. ופוסל מתרומה (ואפי' שחוף), דכתי' "אלמנה וגרושה..." ושבבה אל בית אביה" ועכו"ם אין לו בה אלמנות וגירושין.
- לעכו"ם אין אלמנות וגירושין בישראל; לרש"י - דכתי' "אשר ינאף את אשת רעהו" פרט לאשת אחרים. לתוס' - דכתי' "לא תתחתן בם".
- אין מקנין; א. ע"י קטן, דכתי' "איש". ומ"מ נאסרת על ידו, דביאתו פוסלת מתרומה (תוס'). ב. ע"י בהמה, דאין זנות לבהמה, דכתי' "אתנן זונה ומחיר כלב" ולא אתנן כלב (שזונה תבעל לכלבו) ומחיר זונה (שהחליף שפחה זונה בטלה) דכתי' "גם שניהם" ולא ארבעה.
- קינא לה שלא כדרכה - הוי קינוי, דכתי' "משכבי אשה" הוקשו שני משכבותיה לכל.
- קינא לה דרך אברים - לא הוי קינוי, כי הוי פריצותא בעלמא (שוכב עמה בקירוב בשר) ולא נאסרת בכך. וכי נאמר "שכבת זרע", דס"ד דבקפידא דבעל תליא.
- קינא לה בנשיקת אבר - למ"ד העראה זו הכנסת עטרה - לא הוי קינוי, דכתי' "שכבת זרע". למ"ד העראה זו נשיקה - הוי קינוי, דהוי כגמר ביאה לכל התורה חוץ משפחה חרופה.

כז

- דומה (מדברים עליה שמנאפת) ובת דומה; לשמואל - עדיף שישא דומה, שבאה מטיפה כשרה, אבל בתה שמא היא מביאת עכו"ם או ממזר. לר' יוחנן - עדיף שישא בת דומה, דרוב בעילות אחר הבעל, אבל דומה תזנה תחתיו. « וכן הלכה. תוס': וה"מ בקלא דפסיק, אבל בדלא פסיק לא אמרינן רוב בעילות אחר הבעל.
- וה"מ דליתה לדומה קמן, אבל אם פסק לא לפנינו הלכה כר"ג דנאמנת לומר לכשר נבעלתי.
- אשה פרוצה ביותר; למ"ד מתעברת סמוך לווסתה - אין בניה כשרים, דרוב בעילותיה משל אחרים. ובעלה אינו שומר דאינו יודע מתי ווסתה, אא"כ קבעה ווסתה (תוס').
- למ"ד מתעברת סמוך לטבילה - ספק אם בניה כשרים, האם בעלה מצליח לשמור כי יודע מתי טובלת.
- תוס': וה"מ ברוב עיבורין, אבל לכו"ע זימנין דמתעברת סמוך לווסתה או לטבילה או בא' הימים שבאמצע.
- "איש איש" לרבות, שב"ד מקנין לאשת שוטה וכדו' או שהלך בעלה למדה"י וכדו'; לרבנן - ה"מ לאוסרה ולפוסלה מכתובתה, אבל לא להשקותה דכתי' "וקינא" והביא.
- לר' יוסי - אפי' להשקותה, דלא בעי' וקינא והביא.
- "אשר תשטה אשה תחת אשה" להקיש איש לאשה ואשה לאיש; א. לומר שסומא אינה שותה, כשם שסומא אינו משקה דכתי' "ונעלם מעיני אישה". ב. לומר שחיגר וגירם אינו משקה, כחיגרת וגירמת שאינה שותה דכתי' "והעמיד... ונתן על כפיה". ג. לומר שאילם אינו משקה, כשם שאילמת אינה שותה דכתי' "ואמרה האשה אמן אמן".
- תוס': וכולם הוו אפי' למ"ד לא בעי קרא כדכתי'; ד'עיני' מיותר, 'והעמיד' מיותר דכתי' "והעמידה", ואילמת אינה יכולה לקבל שבועה. חוץ מגירמת דהוי רק למ"ד בעי' קרא כדכתי'.

פרק חמישי – כשם שהמים

- תוס' ע"פ ירושלמי: משכח"ל שבדקו אותה ולא אותו;
אן שהיה הוא שוג והיא מזידה. וכן להיפך.
אן שהיה לו זכות וכמ"ד תולה ואינה ניכרת. וכן להיפך.
אן שנסתרה עם אחרים ואיתו לא נטמאה. ולא להיפך, דאיתו אין בודקין אם נסתר עם אחרות.
- תוס' ע"פ ירושלמי: אפי' שהבועל שוגג אסורה לו, היא שוגגת מותרת לבעלה, דכתי' "לטמאה בה" בה הדבר תלוי.

כח

- ג"פ "ובאו"; לר"ע - א' לצוואה (שה' גזור שיבואו מרים) וא' לעשייה (שהכהן ישקה) וא' לידיעה (שהכתוב מבטיח שהמים יבדקו), ודריש וי"ו דבעי' צוואה עשייה וידיעה לבועל, ובודקין גם אותו.
לרבי - הוי רק לאשה, דלא דריש וי"ו, ויליף בדודקין גם אותו מ"לצבות בטן ולנפיל ירך"
דכבר כתי' "וצבתה בטנה ונפלה יריכה".
 - בקללה כתי' ברישא "יריכך נופלת", ובפועל המים בודקין כדרך כניסתן דהיינו "וצבתה בטנה" ברישא;
לר"ע - וכתי' "לצבות בטן ולנפיל ירך" (מיותר) שהכהן מודיע כדי לא להוציא לעז על הסדר שבקללה.
לרבי - ילפי' מינה תרתי, מדלא כתי' 'בטנה' ו'ירכה'.
 - סוטה - ברה"י (שנסתרה) עשה בה ספק כוודאי לאוסרה. ועובר בעשה אם בא עליה קודם ששתתה ואפי' אם היא טהורה (תוס').
 - שרץ - ברה"י ספקו טמא, דילפי' מסוטה בק"ו שלא עשה בה שוגג כמזיד ואונס כרצון.
תוס': ולא אמרי' דנויר יוכיח שעשה בו אונס כרצון ובספק טומאת התהום טהור, דלא סתרינן ק"ו מהלכה.
 - תוס': ספק טומאה ברה"ר טהור מהלמ"מ להעמיד בחזקת טהרה, דס"ד דגזירת מלך היא שבכל ספק טומאה טמא וסוטה מייירי ברה"י דדיבר הכתוב בהווה.
 - תוס': ספק טומאה ברה"ר - אפי' בג' אנשים חשיב רה"ר, ודוקא כשהספק יכול להיות גלוי לכל.
 - ספק טומאה ברה"י - מקום סתר, וכגון מקום המקור שאפי' נולד ספק ראייתה ברה"ר חשיב רה"י.
 - תוס': בסוטה הוי ודאי שרץ (בועל) וספק מגע, וילפי' לכל ספק טומאה כולל ודאי מגע וספק שרץ.
 - תוס': דיני ספק טומאה:
- א. נגע באחד בלילה ובבוקר נמצא מת - פליגי תנאי אם טהור כשאר ספק טומאה ברה"ר או שאזלינן בתר שעת מציאתו. ואם ראוהו חי מבערב, לכו"ע טהור.
 - ב. רוכב טמא ורוכב טהור שספק נגעו זכ"ז - פליגי תנאי אם למעלה מי' טפחים הוי כרה"י.
 - ג. קופה (בגובה י' טפחים) ברה"ר וטומאה בתוכה, ספק נגע - טהור, הכניס ידו וספק נגע - טמא.
 - ד. בקעה בימות החמה הוי רה"ר לטומאה, אא"כ עברו עליו ימות הגשמים.

כט

- כתי' ב' "נטמאה" וחד "ונטמאה";
- לר' עקיבא - דרשי' וי"ו ואיכא ד' קראי, לבעל לבועל לכהונה ולתרומה. ולכהונה לא סגי בק"ו מתרומה, אן דבלא קרא יתירא הוה דרשי' רק לכהונה דומיא דבעל ובעל דמחיים אסירא.
אן דמילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא.
- לר' ישמעאל - לא דרשי' וי"ו ואיכא ג' קראי. וכהונה ילפי' בק"ו מתרומה, דגרושה פסולה לכהונה ומותרת לתרומה, כ"ש זו שפסולה מתרומה שתיפסל לכהונה.
- תוס': לירושלמי - חד קרא הוי לאוסרה ליבם, דלתרומה וכהונה אסורה כי עשה בה ספק זונה כזונה.
לבבלי - בעי' קרא לתרומה וכהונה, דהו"א שטמאה רק לענין בעלה דאיכא ספק מיתת ב"ד.
- תוס': יש מפרשים שאשת איש שזינתה בודאי מותרת לתרומה ולכהונה.
לרש"י ותוס' אסורה, דחשיבא זונה.

- "והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל" - הא ספק טהור, וילפי' שאם אין בנטמא דע לישאל (שישאלו אותו) אם נגע ויאמר איני יודע) טהור.
- "והבשר כל טהור יאכל בשר" - הא ספק טמא (ברה"י וכסוטה), וילפי' שאם יש בנטמא דעת לישאל טמא. ולא ילפי' לה מסוטה, דאי מסוטה הו"א דבעי' דעת מטמא ונטמא.
- ככר שני;
 - לר' עקיבא - מטמא את השלישי ואפי' בחולין, דכתי' בכלי חרס ראשון "כל אשר בתוכו יטמא" ו"יטמא" משמע שמתמא אחרים מדלא כתי' 'טמא'.
 - לריב"ז - מטמא שלישי רק בתרומה, דילפי' בק"ו מטבול יום דשרץ שמותר בחולין ואסור בתרומה. ולא פרכינן כדלקמן, דילפי' מהצד השוה של טבול יום ושל כלי חרס שמתמאין תרומה.
 - לדור אחר - לא מטמא אפי' תרומה, דפריך שיש בהן צד חמור; טבול יום (אדם או כלים) יש במינו אב הטומאה, כלי חרס מטמא מאוירו. וריב"ז צד חמור לא פריך, דאין חומר שבשניהם שווה.
 - טבול יום; לאבא שאול - לקודש הוי כראשון, לטמא שני ושלישי ולפסול רביעי, דמעלה עשו בקודש.
 - לר' מאיר - הוי כשני לכל דבר, ומטמא שלישי (אפי' תרומה) ופוסל רביעי (של קודש).
 - לחכמים - לא מטמא, אלא רק פוסל תרומה וקודש שנוגעים בו.

ל

- ר' יוסי: שלישי בקודש - דכתי' בשלמים "והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל" ושני איקרי טמא דכתי' "אשר בתוכו יטמא".
- רביעי בקודש - ילפי' בק"ו ממחוסר כיפורים שמותר בתרומה ואסור בקודש, כ"ש שלישי שפסול בתרומה שיפסול קודש. ולא פרכינן מה למחוסר כיפורים שכן אב הטומאה; לרש"י - דלאחר שטבל אזלא לה ההיא טומאה.
- לתוס' - דיליף מהצד השוה של מחוסר כיפורים וכלי חרס.
- לכל הטעון ביאת מים מדברי סופרים, וכגון הבא ראשו ורובו במים שאובין והאוכל חצי פרס אוכלין טמאין וסתם ידיים; לר"מ - הוי כשני לכל דבר, ועושה שלישי ורביעי.
- לרבנן - אף אסור באכילת מעשר. ובנגיעה במעשר מותר.
- האוכל אוכל ראשון; לר' אליעזר - הוי ראשון, וכל הנך טומאות מדרבנן.
- לר' יהושע - הוי שני.
- האוכל אוכל שני; הוי שני, דמצינו כה"ג דשני עושה שני, באוכל שנגע באוכל ע"י משקין שבינתיים.
- האוכל אוכל שלישי; לר' אליעזר - הוי שלישי, ונפק"מ לפסול קודש.
- לר' יהושע - הוי שני לקודש, דמיירי בחולין שנעשו על טהרת תרומה ולא הוי שמירה לענין קודש וחיישינן שהאוכלין ראשון (והאוכלן שני).
- תוס': האוכל אוכלין טמאין;
 - למורי - גזרו (בי"ח דבר) שבב' ביצים גופו נפסל מתרומה, דוימנין שאוכל אוכל טמא ואח"כ שותה תרומה ופוסלה, ואין דרך ב"א לשתות אלא לאחר אכילת ב' ביצים.
 - לר"י - הוי ב' גזירות; גזירת קדמונים - שגופו נפסל מאכילת תרומה, דגזרו טומאת חוץ אטו פנים שטומאה נוגעת בתרומה במעיו, וגזרו בב' ביצים כי קצת נשאר בשיניים ובחניכים וקצת מתעכל. גזירת י"ח דבר - שגופו נפסל גם מנגיעת תרומה (ופוסלה), דוימנין שאוכל ואח"כ שותה וכו', וגזרו אפי' בכביצה דאוכלין מטמאין בכביצה.
 - רביעי בקודש; לתנא קמא - הוי רביעי רק אם ראשון היה של קודש.
 - לר' אלעזר - הוי רביעי אפי' אם ראשון היה של חולין.

- חלה לעיסה טמאה; לר"א – נוטל כדי חלה מעיסה טהורה, ובין הטמאה לחלה נותן כביצה מהטהורה ונוגעת בשניהם, שיהיה מוקף, ומסלק את הכביצה עם קריאת השם.

לרבנן – אסור לעשות כן.

- אנ' דפליגי אם שני עושה שלישי בחולין, דלרבנן עושה שלישי ונטמאת החלה לפני קריאת השם ונמצא כהן מקבל חלה טמאה בחזקת שהיא טהורה.

אנ' דפליגי בחולין הטבולין לחלה אם כחלה דמו או לא.

- אנ' דפליגי אם מותר לגרום טומאה לחולין שבא", דלרבנן אסור והרי מטמא אמצעית ולר"א מותר כדי לתקן חלה בטהרה.

וי"א דלר"א יתן באמצע פחות מכביצה, אנ' דס"ל דכל כמה שאפשר למעט בטומאה עדיף.

- אנ' שמה תיגע לאחר קריאת שם, ופחות מכביצ' לא מטמא אחרים.

- במדידה מחוץ לערי הלויים כתי' בפסוק א' "אלפיים אמה" וכת' בפסוק אחר "אלף אמה";

לר' עקיבא – אלף למגרש (ריק לנוי העיר) ואלפיים לתחום שבת. ותחומין דאורייתא.

לר"א בן ריה"ג – אלף למגרש, ואלפיים לשדות וכרמים. ותחומין דרבנן.

תוס': בעירובין (נא) ילפי' לתחום שבת מגז'ש מקום ובעירובין (ז:) ילפי' מ"אל יצא איש ממקומו".

- שירת היס; לר' עקיבא – אמרו כגדול המקרא הלל, שמשא אמר פסוק וענו בראשי פרקים "אשירה לה".

לר"א בן ריה"ג – אמרו כקטן המקרא הלל, שחזרו אחרי כל פסוק שאמר משה.

לר' נחמיה – אמרו כקורין את שמע, שמשא אמר חצי פסוק והם השלימו את חציו השני.

לא

- אמרו שירה; לריה"ג – אפי' עוללים ויונקים (עולל גדול מיונק), דכתי' "מפי עוללים ויונקים יסדת עוז".

לר"מ – אפי' עוברים, דכתי' "במקהלות ברכו אלוקים ה' ממקור ישראל". ולא פליגי (תוס').

- איוב; לר' יהושע בן הורקנוס – עבד מאהבה, דכתי' "עד אגוע לא אסיר תומתי ממנו".

לרבן יוחנן בן זכאי – עבד מיראה, דכתי' "ירא אלוקים" ולא "אוהב אלוקים".

לר' מאיר – עבד מאהבה, דכתי' באברהם "ירא אלוקים" ו"זרע אברהם אוהבי".

העושה מאהבת המקום תלוי לאלפיים דור ומיראה לאלף דור. ולא מיירי באהבת השכר ויראת העונש.

פרק עשירי – מי שקינא

- קינא לאשתו ושמע מעוץ הפורח (לרש"י) – דהיינו עבד ושפחה. לתוס' – קול בעלמא וע"פ תוס' רא"ש) שנסתרה;

לר' אליעזר – יוציא בכתובה, לרש"י – אם אינו רוצה להשקותה, לטעמיה דסתירה בע"א ואפי' שפחה.

לתוס' – מצווה לגרשה, ומוציאה בכתובה כי לא נסתרה ולא נאסרה.

לר' יהושע – לא יוציא, אא"כ נו"נ מוזרות בלבנה בפריצותה.

- עד אחד – נאמן בטומאה לאוסרה, ואפי' להפסידה כתובתה, ואפי' עבד או שפחה.

ה' נשים – נאמנות רק לאוסרה, והם; חמותה, ובת חמותה, ויבמתה, ובת בעלה.

- זינתה בע"א – לא נאמן, דילפי' דבעי' ב' בדבר שבערוה מגז'ש "דבר" "דבר" ממזמן. זינתה בע"א

לאחר קינוי וסתירה – נאמן, דאיכא רגלים לדבר, ו"ועד ואין בה" היינו ב'.

קינוי וסתירה – בעי' ב'. ולא ילפי' בק"ו מטומאה דסגי בע"א, דרש"י "בה" ולא בקינוי ולא בסתירה,

וחוזר להיות ככל דבר שבערוה.

- נטמאה ע"פ ע"א וע"א מכחישו – לא שותה, דכ"מ שהאמינה תורה ע"א הרי כאן שנים.

נטמאה ע"פ אשה וב' מכחישות – ב' נאמנות (ושותה), דכ"מ שהאמינה תורה ע"א הלך אחר רוב דעות.

נטמאה ע"פ ע"א וב' מכחישות – פליגי בגמ' אי אזלינן בתר ע"א כשר או בתר רוב דעות.

וה"מ בבאו בזה אחר זה, אבל בב"א תמיד הוי הכחשה ושותה. בזה אח"ז; לרש"י – לאחר כדי דיבור.

לתוס' – שהורו ע"פ הראשון.

לב

- נטמאה ע"פ ב' נשים וא' מכחישתן - לא שותה, וקמ"ל דאפי' לקולא (שלא תשתה) אזלי' בתר רוב דעות. וקמ"ל דאזלי' לקולא אע"ג דרגלים לדבר (תוס').

פרק שביעי - אלו נאמרין

- נאמרין בכל לשון שמבין - פרשת סוטה, וידוי מעשר, קרית שמע (לחכמים), תפילה, ברכת המזון, שבועת העדות, ושבועת הפיקדון. וסימנך: נאמרין בשפוט' שונות.
- בכל לשון אפי' אינו מבין - הלל, קידוש של שבת, ברכת הפירות וברכת המצוות (תוס').
- פרשת סוטה בכל לשון - דכתי' "ויאמר אל האשה" שיכנס בלבה, ולא ילפי' ק"ו מיבמה דבעי' לשה"ק. וידוי מעשר בכל לשון - ילפי' אמירה אמירה מסוטה. ולא ילפי' מלוי' בהו עניינה (בקול רם) ואמירה.
- חטאת ע"ז - יביא שעירה, שאין לה זנב וניכר הנקבות, שידעו ויתבייש ויהיה לו כפרה לעוון גדול זה. שאר חטאת - יכול להביא כשבה ואינו מתבייש. והא דדם חטאת למעלה ודם עולה למעלה, רק כהן יודע ולא מתבייש בכך. ולכן תיקנו תפילה בלחש (כשאשכחן בחנה), שלא לבייש עוברי עבירה שמתוודים על עבירות.
- צרות שלו - צריך להודיע לרבים, כדי שיבקשו עליו רחמים.
- תוס': בכ"מ ק"ש דאורייתא, חוץ מהא דשמואל (בברכות) דבספק קרא לא יקרא, דמשמע דק"ש דרבנן.

לג

- ק"ש; א. לרבי - דווקא בלשון הקודש, דכתי' "והיו" בהוייתן יהו.
- לרבנן - בכל לשון, דכתי' "שמע" בכל לשון שאתה שומע.
- ב. לא השמיע לאוזנו; לרבי - לא יצא, דכתי' "שמע".
- לרבנן - יצא.
- ג. קרא למפרע לא יצא, לרבי - מיתורא ד"הדברים". ורבנן לא דרשי ליה.
- לרבנן - מ"והיו".
- לרבי - אפשר שתורה נאמרה (לרש"י - לקרות בתורה. לר"ח - לכתוב) בלשה"ק, ואיצטריך "והיו" משום "שמע".
- לרבנן - אפשר שנאמרה בכל לשון, דכל דיבור ה' התחלק לע' לשון, ואיצטריך "שמע" משום "והיו".
- תפילה נאמרת בכל לשון, דרחמי ניהו, חוץ מארמית ביחיד, דאין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמי (משא"כ רבים דא"צ למלאכים), חוץ מבית קול.
- וחזון מגבריא.
- ברהמ"ז בכל לשון, דכתי' "וברכת את ה'", לרש"י - ומהיכא תיתי דבעי' לשון הקודש.
- לתוס' - הו"א דנילף מברכות הר גריזים, קמ"ל שהברכה היא כלפי ה' ובלשון שמכיר נותן שבח בלב שלם.
- שבועת העדות בכל לשון - דכתי' "ושמעה קול אלה", לרש"י - דהו"א נילף משבועת הר גריזים.
- לתוס' - דהו"א נילף קול קול ממש.
- שבועת הפקדון בכל לשון - דילפי' "תחטא" "תחטא" משבועת העדות. ולא דוקא מהאי גז"ש, דמהיכא תיתי דנבעי לשה"ק (תוס').
- ברכות וקללות בלשה"ק - לחכמים - דכתי' "קול רם" וילפי' מ"משה ידבר והאלוקים יעננו בקול". ולא ילפי' מקול דשבועת העדות, דילפי' מענייה וקול (תוס').
- לר' יהודה - דכתי' "וענו הלוי' ואמרו" וילפי' מ"וענתה ואמרה" דחליצה.
- חליצה בלשה"ק - לחכמים - ילפי' מענייה ואמירה דכתי' בלוי' (בברכות וקללות).
- לר' יהודה - דכתי' "ככה" לעיכובא.
- ולחכמים הוי עיכובא בדבר שהוא מעשה (ולא לאמירה) דכתי' "ככה יעשה".
- ור' יהודה מדכתי' ככה ולא כה יליף עיכובא למעשה.
- מקרא ביכורים בלשה"ק - דכתי' "וענית ואמרת" וילפי' מענייה ואמירה דכתי' בלוי'.

- הר גריזים ועיבל; לר' יהודה- היו רחוק מהירדן ("אחרי" לשון מופלג) בהרים שיושבים בהם כותיים ליד שכם ("אצל אלוני מורה"). ובאותו יום הלכו ק"כ מיל (תוס'), שהיו בעבר הירדן והלכו לברך ולקלל ולהקים את האבנים באותו יום.
- לר' אלעזר- היו סמוך לירדן, ד"בעברכם את הירדן תקימו" משמע בו ביום. ולא זזו ממקומם, ועשו שם ב' גבשושיות וקראו להם הר גריזים ועיבל (תוס').
- תוס': לר' ישמעאל- את האבנים הקימו בו ביום, וברכות וקללות נאמרו לאחר י"ד שנים.

• בג' מקומות נשאו כהנים את הארון:

- א. כשעברו את הירדן.
 - ב. כשהסיבו את יריחו.
 - ג. כשהחזירוהו בימי שלמה לקדש הקדשים. תוס': והא דכתי' על זה בדברי הימים "וישאו הלויים את הארון", או דהוי מכ"ד מקומות שנקראו הכהנים לויים.
- או שהלויים נשאו עד ההיכל והכהנים הכניסו אותו לקדש הקדשים.

לד

- י"ב אבנים שלקחו, כל אבן שנשאו היתה מ' סאה. ונמצא שכל נושא יכול לישא ק"כ סאין, דאדם יכול להגביה על עצמו רק שליש ממשאו.
- ח' מרגלים נשאו אשכול אחד, ונשאוהו בד' מוטות ב' אנשים לכל מוט. וא' נשא רימון וא' נשא תאינה. יהושע וכלב לא נשאו כלום; אך כי לא היו בעצה להביא פירות משונים להוציא ש"ר.
- או משום דחשיבי.
- מי הירדן עמדו ועלו; לר' יהודה- י"ב מיל על י"ב מיל כנגד מחנה ישראל.
- לר' אלעזר בר"ש- יותר משלוש מאות מיל, י"א עד לבו של רקיע.
- וי"א עד בבל (תוס' בשם ירושלמי).
- י"א דפליגי אם בנ"י עברו בירדן כחנייתן או שעברו בזה אחר זה.
- וי"א דלכו"ע עברו כחנייתן ופליגי אם מים קלים (לריון) מאדם או ששווים, דבעלמא מים קלים והכא שהמים עולים אפשר ששווים (תוס').

לה

- "וימותו האנשים מוציאי דיבת הארץ רעה במגפה";
- לר' ש בן לקיש- במיתה משונה, מדסמך "רעה" ל"מגפה" (תוס'). והיינו שנשתרבו לשונם לטיבורם ונכנסו ויצאו בהן תולעים, דכתי' "במגפה" המיוחדת במידה כנגד מידה (רש"י).
- לרב נחמן בר יצחק- באסכרה, שהיא באה על לשה"ר.
- דוד: קרא לד'ת זמירות אע"ג דכתי' בד"ת "התעייף עיניך בו ואיננו".
- ונענש בזה שטעה לתת את ארון ה' בעגלות במקום שישאו בידים, ומת עוזה על ידו.
- אנשי בית שמש "ראו בארון ה'"; י"א שהיו קוצרין ומשתחווין ולא בטלו ממלאכתן כדי לכבדו.
- וי"א שגם אמרו לו 'מי הכעיסך ולא הצלת את עצמך, ומי פייסך'.
- ועונשם "ויך בעם שבעים איש וחמשים אלף איש"; י"א שבעים שכל א' שקול חמשישים אלף.
- וי"א חמשישים אלף שכל א' שקול כשבעים סנהדרין.
- בשמואל כתי' "גורן כידון" ובה"ר כתי' "גורן נכון";
- י"א בתחילה כידון ולבסוף נכון, שהארון היה בתחילה ככידון שהרג עוזא ולבסוף נתברך בגללו עובד.
- וי"א בתחילה נכון ולבסוף כידון, דארון היינו גורן ארונה היבסי, שבתחילה המזבח בנוי וסופו חרב.
- ג' מיני אבנים: א. י"ב שהקים משה במזרח הירדן בארץ מואב, וכתבו עליהם את התורה בשבעים לשון.
- ב. י"ב שהקים יהושע תחת מצב רגלי הכהנים סימן לדורות שעברו את הירדן.
- ג. י"ב שלקחו מהירדן ונשאו להר עיבל למזבח ואח"כ קבעום בגלגל, וכתבו עליהם את התורה בשבעים לשון.
- תוס': בירושלמי איכא מ"ד שהיו ד' מיני אבנים, די"ב עשו למזבח וי"ב אחרים הקימו בגלגל, ואת התורה כתבו בגלגל ולא על אבני המזבח.

- לר' יהודה – כתבו את התורה על האבנים עצמם ואח"כ סדו אותם, והאומות קילפו את הסיד והעתיקו.
לר' שמעון – כתבו על הסיד, והאומות לא העתיקו אלא למדו משם (ע"פ מהרש"א).
- ז' אומות שמחוץ לא"י; לר' שמעון – אינן בכלל "לא תחיה", ואם חוזרים בתשובה מקבלין אותן. וטעמא: מדכתי' "למען אשר לא ילמדו אתכם" ורק אותם שבא"י יש לחשוש שיקלקלו אותם, ולא יועיל שיחזרו בתשובה דהוי מחמת יראה.
- ומדכתי' "ושבית שביו" במלחמת הרשות (בחו"ל), לרבות שמותר לקיים אשת יפת תואר כנענית.
- לר' יהודה – כולן בכלל "לא תחיה". ואפי' באשת יפת תואר (תוס').
- תוס': רחב היתה כנענית שבא"י ומ"מ קיבלוה ונתגיירה ונשאה יהושע; אך דשמא היה ע"פ הדיבור.
- אך דלפני המלחמה קיבלו (לכ"ע).

ל

- תוס': עיקר טעמא דר"ש הוא מ"ושבית שביו", ד"למען" אפשר לפרש כר' יהודה;
אך דאתא להתיר שאר אומות.
אך דאתא להתיר כנענים לפני המלחמה.
- צרעה; לריש לקיש – צרעה אחת היתה בזמן יהושע, ולא עברה עמם את הירדן אלא הזיקה משפתו.
לרב פפא – ב' צרעות היו, חד דמשה ולא עברה את הירדן וחד דיהושע ועברה.
- על ב' אבני האפוד היו כתובים שמות י"ב השבטים, ששה מכל צד;
לתנא קמא – כסדר לידתן (רשל"י דר"ג גו"א יו"ז יר"ב), חוץ מיהודה שנכתב ראשון. ונמצא כ"ה אותיות לכל צד; לר' יצחק – דיוסף נכתב "יהוסף".
- לרנב"י – בעי' כתולדותם, אלא שבנימין נכתב מלא (כבלידתו).
- לר' חנינא ב"ג – כסדר שנכתבו בתחילת שמות, בצד א' בני לאה ובשני בנימין בני השפחות ויוסף. ו"כתולדותם" היינו שלא נכתבו כשם שקרא להם משה "ראובני" וכדו'.
- לרב כהנא – כסדר הר גריזים (שמעון לוי יהודה יששכר יוסף ובנימין) והר עיבל (ראובן גר אשר זבולון דן ונפתלי). תוס': בירושלמי איכא תנא כרב כהנא. והיו כ"ה אותיות מכל צד, דב' מבנימין נכתב בא' וימ"ן בשניה.
- "והחציו אל מול הר עיבל"; לרב כהנא – חצי החקוק בא' מאבני האפוד, וכדלעיל.
לתנאי דלעיל – ממועט שבחציו, שהרוב היו בגריזים דליוסף היה עם רב.
- תוס': לירושלמי – חצי המבורר, שבעיבל היה הרוב, דבגריזים נחסר מלוי.
- אין בזרע יוסף עין הרע; לר' אבהו – דכתי' "בן פורת עלי עין" וקרינן עולי עין שעולים על העין.
- לר' יוסי בר"ח – דכתי' "וידגו לרוב" כדגים שמכוסים במים ואין עין שולטת בהם.

ל

- קריעת ים סוף;
לר' מאיר – כ"א אמר אני ירד תחילה לים, ושבת בנימין קפץ ראשון, וזכה שקדש הקדשים בחלקו.
- לר' יהודה – כ"א אמר איני יורד תחילה, ונחשון בן עמינדב מיהודה קפץ, וזכה יהודה למלכות.
- בתורה כתוב שלוי עמד עם שאר השבטים "על הר גריזים" וביהושע כתוב שהלויים עמדו למטה עם הארון; לראב"י – רק זקני כהונה ולויה היו למטה.
- לר' יאשיה – למטה היו רק הראויים לשרת, דהיינו מבן ל' עד נ'.
- לרבי – ישראל ולויים למטה כדכתי' ביהושע, ו"על" שכתוב בתורה הוא על בסמוך.
- תוס': לר' ש- לוי כולו למעלה כשמעון דכתי' "שמעון ולוי", וקרא דיהושע הוא א' מכ"ד מקומות שכהנים נקראו לויים.
- תוס': רבי מודה בכ"מ דלכתחילה ולמצוה על ממש, ושאני הכא דגזיה"כ דעל בסמוך, ד"ונתת את הברכה על..." היינו בסמוך דלויים אמרו ברכות וקללות וה"ה ד"עמדו... על" שהוא על בסמוך (ע"פ ראמ"ה).

- על כל מצווה נכרתו מ"ח בריתות; שכל מצווה טעונה ללמוד וללמד לשמור ולעשות (הרי ד'), ועל כל דבר היה ברית בארור ובברוך ובכלל ובפרט (הרי ט"ז), וכך נאמרו המצוות בג' מקומות (הרי מ"ח); לר' ישמעאל - בסיני כללות ובאוהל מועד פרטות למשה, בערבות מואב לישראל, ובהר גריזים ועיבל לישראל.
- לר' עקיבא - בסיני למשה, באוהל מועד למשה, בערבות מואב לישראל. ובהר גריזים ועיבל לא נאמרה כל התורה אלא מצוות שבפרשה.
- ע"י ערבות; לר"ש - איכא מ"ח בריתות כפול מנין בנ"י, שכל א' ערב רק לחובת חבירו.
- לרבי - יש למנות עוד בריתות, שכל א' ערב גם לערבות חבירו.
- כתי' "ואלה יעמדו לברך..." ונמצא מיותר קרא ד' ונתת את הברכה על הר גריזים ואת הקללה..."; א. לומר שברכה אחת קודמת לקללות, מדכתי' "ברכה" בלשון יחיד.
- ב. להקיש ברכה לקללה; ¹שהיא בלויס, ²ובקול רם, ³ובלשה"ק, ⁴ובכלל ופרט, ⁵ושכל העם עונה אמן.

לח

- ברכת כהנים במקדש: א. הוי ברכה אחת, שלא מפסיקים באמן בין פסוק לפסוק. ומ"מ אומרים בשכמל"ו מיד כששומעים את השם (תוס' מ:).
- ב. הכהן אומר את השם ככתבו, ולא בכינויו.
- ג. נושא ידיו מעל ראשו, לתנא קמא - חוץ מכ"ג שאינו מגביה למעלה מהציץ.
- לר' יהודה - אף כ"ג.
- ברכת כהנים:
 - א. בלשה"ק, לתנא קמא - ילפי' מברכות דהר גריזים (גז"ש ברכה ברכה). דשתייהן מפורשות בתורה, משא"כ ברהמ"ז (תוס').
 - לר' יהודה - דכתי' "כה תברכו" כה משמע עיכובא.
 - בעמידה, לתנא קמא - ילפי' מברכות דהר גריזים.
 - לר' נתן - דכתי' "לשירתו ולברך בשמו" איתקש ברכה לשירות, וכת' "לעמוד לשרת". תוס': בירך בישיבה לא יצא, כדגבי שירות דיושב מחלל עבודה.
 - ג. בנשיאות כפים, לתנא קמא - ילפי' מאהרון שבירך בנשיאות כפים במילואים ב"ח ניסן.
 - לר' נתן - דכתי' בשירות "הוא ובניו כל הימים" מקיש בניו לו, ואיתקש ברכה לשירות כדלעיל.
 - ד. בשם המפורש, לתנא קמא - דכתי' "ושמו את שמי" המיוחד לי, ובמקדש כתי' "לשום את שמו".
 - לר' יאשיה - דכתי' ¹"בכל המקום אשר ²אזכיר את שמי ³אבוא אליך" וא"א בכ"מ אלא מקרא זה מסורס.
- "אמור להם": א. שבכלל הברכה גם גרים נשים ועבדים משוחררים, דס"ד "כה תברכו את בני" דווקא.
 - ב. פנים כנגד פנים, כאדם האומר לחבירו.
 - ג. בקול רם. ולת"ק דלעיל ילפי' לה מברכות דהר גריזים (תוס').
 - ד. לשנים (ומעלה) ש"צ קורא כהנים ולא' אינו קורא, ד"להם" לשון רבים.
 - ה. לרב חסדא, רק ש"צ כהן קורא לכהנים, ד"להם" משלהם. « ואין הלכה כן.
 - כהן שאינו עולה לדוכן; א. עובר בג' עשה; "כה תברכו", "אמור להם", "ושמו את שמי".
 - ב. חוששין שהוא בן גרושה או חלוצה, אא"כ עולה לפרקים (בחסים ובמעדים).
 - ואא"כ מקבל מתנות כהונה (תוס').
- ביהכ"נ שכולה כהנים; אם יש עשרה - כולן עולין ומברכין לאחיהם שבשדות שאנוסים מלכא.
- יש יותר מעשרה - עשרה עונין אמן והשאר מברכין.
- ברכת כהנים: א. גבוהים לנמוכים או תיבה לא חשיבי הפסק לברכה.
- ב. מחיצה אינה הפסק. וה"ה לתפילה (להוציא יד"ח), אבל לא לצרפו למנין (תוס').
- ג. העומדים בצדין של לפניו בכלל ברכה, בצדין של אחוריו אינן בכלל ברכה.

לט

- בפני ס"ת פתוח אסור לספר אפי' בהלכה. תוס': ורב ששת גריס, אן כי מהדר אפיה שאני.
- אן כי היה סומא ופטור מקריאה.
- אן כי תורתו אומנתו.
- נט"י לברכת כהנים; לרש"י ותוס' - בעי' סמוך לעלייתו לדוכן. וסמוך היינו שיעור הילוך כ"ב אמה.
- יש אומרים - דסגי בנט"י של שחרית (מובא בתוס').
- ר' אלעזר בן שמוע האריך ימים; כי לא עשה ביהכ"נ קפנדריא, ולא נכנס באיחור שנראה כפוסע על ראשי התלמידין, ולא נשא כפיו בלא ברכה.
- תוס': כהן שעבד ע"ז; לשאלתות - לא ישא כפיו, וככהן שהרג את הנפש.
- לרגמ"ה - ישא כפיו, וככהן בע"מ, שלא נרפה ידיהן של בעלי תשובה.
- תרי קלי לא משתמע - ולכן כהן לא יתחיל בברכה עד שיכלה אמן מפי ציבור (וכן ציבור וקורא ומתרגם).
- משתמע אידי דחביבי - כששומע ב' קולות ואפי' קולות שונים וכגון שופר וחצוצרות, אבל אם עונה בעצמו אינו יכול לשמוע קול חבירו (תוס').
- בתחילת שיום שלום - כהנים יכולים להחזיר פניהם מהציבור. בסוף - יכולים לעקור רגליהם וללכת.
- נטל ס"ת לצאת - לא יצא אדם לפניו, אבל אפשר לצאת בפתח אחר שלא מוציאים ממנו את הס"ת.
- זמני ברכת כהנים: בשחרית, במוסף, במנחה דתעניתא (י"א תמיד, וי"א רק סמוך לשקיעה דהוי כנעילה ותוס'), כנעילה של יו"כ. ובשאר מנחה לא נושאים, משום שכרות. ולמ"ד שבשעה שמברכים אומרים העם ג' פסוקים, בכל זמן אומרים פסוקים אחרים.

מ

- כשהכהנים מברכים; לר' חייא בר אבא - רק במקדש העם אומרים פסוקים, דנתקן לכבוד שם המפורש.
- לר' חנינא בר פפא - אף במקדש אין אומרים, דיש להאזין לברכה. « וכן הלכה (תוס').
- לר' אחא בר חנינא - אף בגבולין אומרים, דצריך להראות שברכת רבו חשובה לו.
- תוס': החולם ולא ידע מה, לכו"ע אומר רבון העולמים וכו', דשמא חלום מסוכן הוא שצריך רפואה.
- למ"ד שאומרים פסוקים; לרב יוסף - אומרים בין כל ברכה.
- לרב ששת - בהזכרת השם.
- י"א שאומרים ג' פסוקים לכל פסוק ופסוק שבברכת כהנים.
- יו"א שאומרים פסוק א' לכל פסוק.
- לעולם תהא אימת ציבור עליך; א. שהרי כהנים פניהם לעם ואחוריהם לשכינה.
- ב. שהרי דוד קרא לעם 'אחי' שלא ירדה בהם אם הם כשרים.
- ג. לרבנן - שהרי אסור לכהנים לעלות לדוכן בסנדליהן.
- לרב אשי - אין עולין בסנדליהן שמא תפסק רצועה וילך לקושרה ויאמרו שהוא בן גרושה או חלוצה.
- חזן הכנסת נותן את הס"ת לראש הכנסת שנותן לסגן שנותן לכ"ג, משום כבודו דכ"ג. וכן למלך בהקהל.
- בב"ב פליגי אי חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב. « ואין הלכה כשניהם, אלא חולקין רק אם פליג ליה רביה יקרא (תוס').
- אין לשבת בעזרה, חוץ ממלכי בית דוד. תוס': ובירושלמי י"א דאפי' למלכי בית דוד אסור.
- חוץ מעזרת נשים.
- חוץ מסמיכה דשרי (תוס').

מא

- מדלגין בקריאה - בתורה בענין אחד ובנביא אפי' בב' עניינין, ובעי' קרוב בכדי שלא יפסיק המתורגמן.
- אין מדלגין בתורה - בב' עניינין, שאין לב השומע מיושב להבין והרי מצוות תלויות בה.
- אין מדלגין בנביא - מנביא לנביא, חוץ מכתרי עשר. ובתרי עשר אין מדלגין למפרע.

- כהן גדול ביוה"כ קורא בעל פה ב'עשור' שבחומש הפקודים. ולא גוללין ס"ת בציבור. ולא מביאים ס"ת אחר; לרב הונא בר יהודה - שלא יאמרו שס"ת הראשון פגום.
- לר"ש בן לקיש - משום ברכה שאינה צריכה.
- ומודה ר"ה דבר"ח טבת שחל בשבת מביא ג' ס"ת לג' גברי, דחיישינן לפגמא רק בב' ס"ת לחד גברא.
- כ"א מביא ס"ת מביתו לעזרה (משום זה אלי ואנוהו), אן דס"ל דאין עירוב והוצאה ליו"כ.
- אן כי דלתות ירושלים נעולות בלילה ומערבין כולה.
- מצוות הקהל היא במוצאי יו"ט ראשון של סוכות בשנה השמינית (דהיינו מוצאי שמיטה). ואינה ביו"ט ראשון, לרש"י - דתיקון הבימה אינו דוחה שבת ויו"ט, ומאתמול לא עבדינן לה דרחקא לה עזרה.
- לתוס' - ד"במועד" משמע בתוך המועד. ואת הבימה בנו מעיו"ט בנין של פרקים ובחזה"מ מחברין ומקימין אותה, דבניינה לא דוחה אפי' חזה"מ.
- נשיא שמחל על כבודו - פליגי בקידושין אם כבודו מחול.
- מלך שמחל על כבודו - אינו מחול, חוץ ממצווה וכגון אגריפס שעמד בהקהל במקום לשבת. וה"מ לכבוד השכינה אבל לכבוד כלה ות"ח וכדו' אינו מוחל אפי' במקום מצווה, שגם הם חייבים בכבודו ואין כאן מצווה (תוס').
- כשהחניפו לאגריפס ואמרו לו "אחינו אתה" נתחייבו כלייה, והרבה חללים נפלו באותו יום (תוס'); לרש"י - אע"ג דאמו מישראל אין ראוי למלכות דעבד היה וזילא מילתא.
- לתוס' - דגבי מלך קפיד קרא שאביו ואמו מישראל, משא"כ בנשיאות ושררות דעלמא דסגי באמו.
- מותר להחניף לרשעים בעזה"ז. וכן מותר להחניף במקום סכנה (תוס').
- אדם שיש בו חנופה: א. אפי' עוברין שבמעיי אמו מקללין אותו.
- ב. נופל בגיהנם.
- ג. סופו שנופל ביד מי שהחניף לו או ביד בנו או בן בנו, כירמיהו שהחניף לחנניה.
- עדה שיש בה חנופה: מאוסה כנדה, ולבסוף גולה.

מב

- ד' כיתות אין מקבלות פני שכינה; ליצים, חנפים, שקרנים, מספרי לשה"ר.

פרק שמיני - משוה מלחמה

- משוה מלחמה מדבר לעם בלשה"ק; לבבלי - דכתי' "ודבר" וילפי' מ"משה ידבר והאלוקים יענו בקול".
- תוס': לירושלמי - דכתי' "ונגש", וילפי' מ"ונגשו הכהנים" (לר"ע) או מ"ונגש משה" (לר' ישמעאל).
- בעי' כהן שיהיה משוה למלחמה, דילפי' משוטרים שמשמיעין דבריו, דבעי' ממונה שיש ע"ג ממונה.
- כהן גדול - אין ממונה ע"ג בעבודתו כשוטרים.
- סגן - לא חשיב ממונה, דגדולתו היא רק כשנפסל כ"ג. וה"מ מה"ת, אבל אחיו הכהנים היו מגדלים אותה בניהום וכדו' (תוס').
- גלית נקרא "איש בינים"; לרב - שמבונה (ומנוקה) מכל מום של כיעור.
- לשמואל - בינוני שבאחיו. ואחיו הם סף ומדון וישבי (שכולם נולדו מערפה).
- לר' שילא - שעשוי כבנין.
- לר' יוחנן - בן תערובת, לרש"י - שנולד ממאה אבות חורגים (פאפי) ואחד אביו ממש (נאנאי), שכולם באו עליה באותו לילה.
- לתוס' - נולד ממאה אבות (פאפי) דעד שלא נסרח הזרע יכולה להתעבר מכולם ביחד, וגם בא עליה כלב (נאנאי) אחד.
- תוס': לתוספתא - היו ב' ארונות, א' שיוצא עמן למלחמה וכו' שברי לוחות, וא' שהיה עמן והיה בו ס"ת.
- לירושלמי - ארון אחד היה.

מזג

- "ואלעזר בן אהרון לקח לו מבנות פוטיאל" - מבית יוסף שפטפט ביצרו, ומיתרו שפיטס עגלים לע"ז. מיוסף ומיתרו, א' מאבי אמו וא' מאם אמו; או מדלא כתב 'פוטיאל' בלא יו"ד, משמע שני פיוטיים. או ד"בנות" לשון רבים משמע.
- חוזרין מן המלחמה - ונשארינן בספר ומסקינן מים ומזון ללוחמים ומתקנין את הדרכים:
 - א. הבונה בית ולא חנכו. ל"ת ק- ואפי' בית תבן וכדו' דכתי' "אשר יבנה" מ"מ (מדלא כתי' "אשר בנה"). ולא בית שער וכדו' שלא ראוי לדירה, דכתי' "בית".
 - לראב"י - "בית" כמשמעו בלבד.
 - ב. הנוטע כרם ולא חיללו (כשנה ד'). ל"ת ק- וה"ה לנוטע ה' אילנות פרי ואפי' מה' מינין, דכתי' "אשר נטע" מ"מ. ולא ד' אילנות פרי או ה' סרק, דכתי' "כרם".
 - לראב"י - "כרם" כמשמעו, ולא שאר אילנות.
 - ג. המאסר בתולה. וה"ה אלמנה וגרושה ויבמה, דכתי' "אשר אסר".
- אין חוזרין; ל"תנא קמא - מחזיר גרושה ואירסה, דאינה "חדשה". וכן אלמנה שאירסה כ"ג וכדו', דכתי' "לקחה" למיעוטי לקחת איסור.
- לר' יהודה - אף הסותר ובונה בית כמדה הראשונה, אא"כ הוסיף שורת אבנים.
- לר' אליעזר - אף הבונה בית לבינים בשרון, שהקרקע שם רע לבינים ומחדשו ב"פ בז' שנים.
- אין זזין ממקומן: בשנה ראשונה של; בנה בית וחנכו, נטע כרם וחיללו (כשנה ד'), נשא אשה (ואפי' אלמנה וגרושה ויבמה, ולא מחזיר גרושתו). יצא לספק מים וכדו' עובר ב"ולא יעבור עליו לכל דבר". יצא למלחמה בב' לאוין, דעובר גם ב"לא יצא לצבא".
- כהן - "אתם קרבים וכו'". כהן מדבר ושוטר משמיע - "מי האיש אשר בנה". שוטר - "מי האיש הירא".
- בונה בית (ולא חנכו) ונוטע כרם (ולא חיללו), ואפי' לקח וירש וניתן לו במתנה, מיתורא ד"מי האיש".
- "ולא חנכו" - פרט לגזלן, ואפי' שעשה תשובה ונתן דמיו, וגרע מלוקח.
- "ולא חללו" - פרט למברך (שכופף את הענף בארץ) ולמברך (שנוקב באילן ותוחב בו ענף);
- לרב חסדא - וה"מ בהרכבת איסור וכגון מין בשאינו מינו. והרכבת היתר שחוזר אינו חוזר מחמת ילדה ראשונה, לר' ירמיה - דמיידי שנטע ראשונה לסייג ולקורות דפסור מערלה.
- לרנב"י - מיידי במברך אילן בירק ולמ"ד מותר.
- לר' יוחנן - אינו חוזר אפי' בהרכבת היתר, דהוי לראב"י, וגם כאן דרש "נטע" כמשמעו.
- כרם של שותפין - אין חוזרין עליו מעורכי המלחמה, דלכל חד וחד לא קרינא ביה כרמו.
- מת אחד מה' אחין - כולן חוזרין, דכל חד וחד קרינא ביה אשתו דשמא תתייבם לו.
- דבר שלא יצמח לעולם יותר מטפח: א. חייב בערלה תמיד, דמיחזי כבת שתא. וה"מ שתיים כנגד שתיים ואחת יוצאה זנב אבל כרם שלם קלא אית ליה.
- ב. אין בו כלאי הכרם, דקנבוס ולוף אסרה תורה והשאר מדרבנן ובכ"ה לא גזור. ובכרם שלם גזור, ויש כלאים.
- אחות חורגת; לר' יוחנן - אסורה לינשא לאחין, דמיחזי כאחותם.
- לחלכה - מותרת, דקלא אית ליה.

מזג

- מת בעלמא - הנכנס בד' אמותיו נטמא, דגזרו כדי שלא ירגילו אוכלי טהרות להתקרב אליו.
- מסיימן מחיצתא - וכגון חצר קבר; לב"ש - יש בה ד"א העומד בה טהור, פחות מד"א בטלה למערה וטמא.
- לב"ה - אפי' יש בה ד' טפחים טהור. וה"מ בפתחה מן הצד (מדרגות) אבל בפתחה מלמעלה (סולם) בעי' ד"א דשמא יפשוט ידיו ויאחיל על חלל פתח המערה.

- שלמה אמר: "הכן בחוץ מלאכתך, ועתדה בשדה לך, אחר ובנית ביתך";
 - א. מלאכתך זה בית, בשדה זה כרם, ביתך זו אשה. לומר שיעשה בסדר הזה, וכסדר פסוקי התורה.
 - ב. מלאכתך זה מקרא, בשדה זה משנה, ביתך זה גמרא.
 - ג. מלאכתך זה מקרא ומשנה, בשדה זה גמרא, ביתך אלו מעשים טובים.
 - ד. מלאכתך זה מקרא ומשנה וגמרא, בשדה זה מעשים טובים, ביתך זה דרוש וקבל שכר.
- "הירא ורך הלבב";
 - א. לר"ע - כמשמעו, שאינו יכול לעמוד בקשרי המלחמה ולראות חרב שלופה.
 - ב. לריה"ג - המתיירא מעבירות שבידו, ואפי' דרבנן, וכגון סח בין של יד לשל ראש ולא חזר ובירך.
 - ג. לר' יוסי - המתיירא מעבירות דאורייתא, וכגון כ"ג שנשא אלמנה. אבל אין איסור באירוסין.
- ומורו כו"ע בשמע קולות המלחמה והרתיע ושתתו ממנו מי רגלים, דכתי' "ולא ימס את לבב אחיו".
- מלחמת יהושע דלכבש - הוי חובה; ויוצאין לה אפי' חתן וכלה, והעוסק בה פטור מן המצווה.
- מלחמת דוד לרווחה - הוי רשות; ויש שחוזרין ויש שאינן זזין, והעוסק בה אינו פטור מן המצווה.
- למעוטי עובד כוכבים - שלא יקומו עלינו - לרבנן - הוי רשות.
- לר' יהודה - הוי מצווה רק לענין שהעוסק בה פטור ממצווה.

פרק תשיעי - עגלה ערופה

- עגלה ערופה בלשה"ק - דכתי' "וענו ואמרו" וילפי' מהר גריזים דכתי' "וענו הלויים ואמרו".

מזה

- מורדין מהחלל; לר' שמעון - ב"ד של ג', דכתי' "זקניך" ב' ואין ב"ד שקול. וצריך שיהיו מהסנהדרין שבלשכת הגזית, דכתי' "שופטיך" מיוחדין שבשופטיך.
- לר' יהודה - ב"ד של ה' מהסנהדרין, דו"ו ד"שופטיך" להביא עוד ב' ואין ב"ד שקול.
- לראב"י - סנהדרין כולה דכתי' "זקניך", וגם מלך וכ"כ דכתי' "שופטיך".
- דין זקן ממרא - כשהיו כל הסנהדרין בלשכת הגזית, דכתי' "זקמת ועלית".
- לא הוי ממרא - אם יצאו להוסיף על העיר והעזרות או למדידת עגלה (לראב"י) והורו לו בחוץ.
- שכח טמון; לחכמים - הוי שכחה, דכתי' "כי תקצור ושכחת" שכחה דומיא דקציר דהוי בגלוי וכת' "בשדה" לרבות טמון.
- לר' יהודה - לא הוי שכחה, ד"בשדה" לרבות שכחת קמה. ורבנן נפקא להו מ"בשך ושכחת" ששכח מקצת שדהו.
- עפו עומדין לשדה חבירו - לא הוי שכחה, לחכמים - דכתי' "בשך" ולא בשדה חבירו.
- לר' יהודה - מדכתי' "בשך ושכחת".
- עפו על אבן בשדה שלו - ספק אם איר שדה כשדה דמי והוי שכחה או לא כשדה דמי.
- החזיק עומר והניחו ע"ג עומר: העליון - אינו שכחה דזכה בו ובעי' שכוח מעיקרו.
- התחתון - לת"ק - שכחה.
- לר"ש - אינו שכחה.
- או דלכו"ע טמון לא הוי שכחה (כו' יהודה) ופליגי אם מין במינו הוי טמון או לא.
- או דפליגי אם טמון הוי שכחה. ופליגי במין במינו להודיעך כוחו דר' יהודה דאפי' בזה אינו שכחה.
- לתנא קמא - כי ימצא חלל לרבות ו"באדמה" ולא טמון, "נופל" ולא תלוי, "בשדה" ולא צף על מים.
- לר' אלעזר - עורפין ככולן. ולכו"ע אין עורפין בנמצא חנוק או מפרפר, ד"חלל" יתירא כתי'.
- "כי ימצא" - פרט למצוי, ולמעט נמצא סמוך לספר או לעיר שרובה עכו"ם.
- "זקני העיר" - לומר שמורדין רק לעיר שיש בה ב"ד.
- "העיר ההיא" - מיותר - לומר שאם נמצא סמוך לעיר שאין בה ב"ד ימדרו לעיר שיש בה ב"ד.
- נמצא מצומצם בין עירות; לר' אליעזר - מביאין ב' עגלות, דאפשר לצמצם, ו"קרובה" ואפי' קרובות.
- למאן דפליגי - יביאו עגלה בשותפות ויתנו, דא"א לצמצם.

- מת מצווה שראשו במקום אחד וגופו במקו"א; לר"א - גופו קנה מקומו, שהראש זז לאחר שמת.
- לר"ע - ראשו קנה מקומו, שהגוף זז לאחר שמת.
- מורדין; לר"א - מטיבורו, דזהו עיקר חיותו.
- לר"ע - מאפו, דזהו עיקר חיותו. ואפשר דמודה שולד נוצק מטיבורו.
- לראב"י - מצוארו, שזהו מקום שנעשה חלל.

מו

- מום אינו פוסל בעגלה ערופה, דכתי' בפרה אדומה "אשר אין בה מום" בה ולא בעגלה.
- אין עבודה פוסלת בקדשים - דכתי' "עורות או שבור וכו' לא תקריבו" ואינה נפסלת (להקריבה) בעבודה.
- ואפי' שעבר בהם באיסור - וכגון בשבת או כלאים - דכתי' "ומיד בן נכר לא תקריבו... מכל אלה".
- ואפי' עבד כשהם קדשים - ולא רק כשהיו חולין - דכתי' בעגלה "אשר לא עובד בה" ולא בקדשים.
- עגלה - עול (כמלוא רוחב עול דהיינו טפח) או שאר עבודות פוסלה רק אם משכה, דכתי' "אשר לא משכה".
- פרה - עול פוסל כבר בעלייה, דכתי' "אשר לא עלה עליה עול". שאר עבודות;
- לתנא א' - פוסלות בה מגז"ש עול עול מעגלה, ופוסלות רק במשיכה.
- לתנא ב' - פוסלות מ"אשר לא עלה עליה" מ"מ, ופוסלות אפי' בעלייה. וכתי' "עול" אע"ג שהוא בכלל שאר עבודות, דעול פוסל אפי' שלא בשעת עבודה (שהניחו להקל משאו)
- ושאר עבודות פוסלות רק בשעת עבודה (שמתכוין שתמשוך).
- לא ידעינן שאר עבודות בפרה בק"ו מעגלה שאין מום פוסל בה; דמה לעגלה שכן שנים פוסלות בה.
- וקדשים יוכיחו שמום פוסל ולא עבודה.
- יבוא דבר שלא עשה פירות (עגלה בת שנה לא ילדה), ויערף במקום שאין עושה פירות (נחל איתן), ויכפר על החלל שלא הניחוהו לעשות פירות (מצוות).
- "אשר לא יעבד" - לר' יאשיה - לשעבר, ד"אשר" משמע לשעבר.
- לר' יונתן - להבא, מדלא כתי' 'לא נעבד'. ו"אשר" ריבויא שלא נדרוש בכלל ופרט לאסור רק זריעה.
- "ולא יזרע" - לכו"ע להבא, מדלא כתי' 'ואשר לא יזרע'. ומותר בעבודות שאינן בגופה של קרקע, וכגון סריקת פשתן וניקור אבנים, דנאסר רק דומיא דזריעה.
- לוי: הרב לתמיד - עד עיבורה של עיר, דהיינו שבעים אמה ושייריים.
- חבר לחבר - עד תחום שבת.
- תלמיד לרב - עד פרסה.
- לרב מובהק - עד ג' פרסאות.
- וכופין למי שאינו רוצה ללוות, דאין שיעור לשכרה. ומי שאין לו לוי' יעסוק בתורה.
- כתי' באלישע "ויראם ויקללם בשם ה'"; לרב - ראה ממש, דכ"מ שנתנו עיניהם או מיתה או עוני.
- לשמואל - ראה שנתעברה אמן ביו"כ.
- לר' יצחק נפחא - ראה להן בלורית כאמוריים.
- לר' יוחנן - ראה שאין לחלוחית מצווה כס ובזרעם עד סוף הדורות.

מו

- בלק הקריב מ"ב קרבנות: שכרו היה - שיצאה ממנו רות שיצא ממנה שלמה שהרבה בקרבנות.
- קללתו התקיימה - שבזמן אלישע נהרגו מ"ב ילדים (ע"י דובים).
- גחזי חטא והחטיא; ו"א שהעמיד את העגלים של ירבעם באויר ע"י אבן השואבת.
- וי"א שחקק בפי העגלים שם ואמרה אנכי ולא יהיה לך.
- וי"א שדחה את התלמידים שבאו לשמוע מפי אלישע.

- נמצא ההורג קודם שנערפה - לתנא דמתני' - תצא לחולין. ואפי' נהרג ע"פ ע"א. לתנא אחר - ירידתה לנחל איתן אוסרתה.
- נמצא ההורג לאחר שנערפה - העגלה - אסורה בהנאה, דכפרה כתי' בה כקדשים. ההורג - לא נפטר, דכתי' "ולארץ לא יכופר... כי אם בדם שופכו".
- נהרג ע"פ ע"א וע"א מכחישו - לא עורפין, דכ"מ שהאמינה תורה ע"א הרי כאן שנים. נהרג ע"פ אשה וב' מכחישות - ב' נאמנות (ושוטה), דכ"מ שהאמינה תורה ע"א הלך אחר רוב דעות. נהרג ע"פ ע"א וב' מכחישות - פליגי בגמ' אי אזלינן בתר ע"א כשר או בתר רוב דעות. וה"מ בכאן בזה אחר זה, אבל בב"א תמיד הוי הכחשה ועורפין.
- משרבו הרוצחים - בטלה עגלה ערופה, דאינה באה אלא על הספק ועכשיו יודעים מי בא להרוג. משרבו המנאפים - פסקו המים המרים, דאינן בודקין אם האיש אינו מנוקה מעוון. וה"ה דלא בודקין אם בניו ובנותיו מנאפים, ואפי' זנות דפנויה.

מזה

- יוחנן כהן גדול: א. ביטל וידוי מעשר, דאין נותנין אותו כתיקנו ללוים דעזרא קנסינהו לתת לכהנים.
- ב. תיקן שהלוקח מע"ה צריך לעשר, שראה שע"ה מפרישין רק תרומה.
- ג. ביטל את המעוררים, דהיינו לויים שאמרו כל יום "עורה למה תישן ה'".
- ד. ביטל את הנוקיפין, שהיו מסרטיין בין עיניו של עגל או חובטין אותו במקלות שיקל עליהם לשוחטו, ושמן נעשה טריפה, ותיקן לשחיטה טבעות בקרקע.
- ה. גזר על הנפחים שלא יעשו מלאכה בחוה"מ ואפי' דבר האבד, דנשמע למרחוק ולא יודעים שהוא דבר האבד.
- זמר שמותר - למלאכה, וכגון מושכי ספינות בחבל וכגון החורשין ששרים לכיין את השוורים.
- זמר שאסור - לשחוק, וכגון של גרדאי (אורגים).
- שלמה בנה ביהמ"ק; ע"י יהודה - ע"י שמיר, דכתי' "אבן שלמה מסע" שהסיעה מההר בלי לסתתה ככלי. לר' נחמיה - סיתת מבחוץ והתקין מבפנים. ושמיר היה להטביע את הדיו באבני האפור והחושן.
- לרבי - נראין דברי ר' יהודה באבני מקדש, ודברי ר' נחמיה באבני ביתו.
- שמיר: א. הביאו ע"י אשמדאי מלכא דשראי.
- ב. ברייתו כשעורה.
- ג. נברא מששת ימי בראשית.
- ד. אין כל דבר קשה עומד בפניו.
- משחרב ביהמ"ק: א. בטל השמיר.
- ב. בטל נופת צופים, לרבי - סולת שצפה ע"ג נפה מרוב שומנה.
- ללוי - ב' ככרות הנדבקות בתנור ותופחות עד שנוגעות זו בזו.
- לרבי - דבש הבא מן הצופים (הרים גבוהים).
- ג. פסקו אנשי אמנה, שבוטחים בקב"ה שיעשה טוב.
- ד. אין יום שאין בו קללה, ולא ירד הטל לברכה, וניטל טעם ושומן הפירות.
- משחרב בית ראשון: א. בטלו אורים ותומים. והיינו משמתו נביאים ראשונים, ונביאים אחרונים הם חגי זכריה ומלאכי.
- ב. בטלו ערי הלויים (שטעונין מגרש).
- ג. פסק מלך מבית דוד.
- ד. בטלה שירא פרנדא (מין משי) וזכוכית לבנה ורכב ברזל. וי"א אף יין קרוש הבא משנר הדומה כעגולי דבילה.

מט

- ת"ח העוסק בתורה מתוך הדחק: א. תפילתו נשמעת.
- ב. משביעין אותו מזיו השכינה.
- ג. אין הפרגוד נעל בפניו.
- לאחר החורבן העולם קיים על קדושה דסידרא ועל יהא שמיא רבא שעונין לאחר הדרשה בשבת, שבשניהם יש תורה וקידוש השם.
- בעקבות המשיח: ¹חוצפא יסגא, ²ויוקר יאמיר, ³הגפן תתן פריה והיין ביוקר, ⁴ומלכות תהפך למינות, ⁵ואין תוכחה, ⁶בית וועד יהיה לזנות, ⁷הגליל יחרב, ⁸הגבלן ישום, ⁹ואנשי הגבול יסובכו מעיר לעיר ולא יחוננו, ¹⁰וחכמות סופרים תסרח, ¹¹ויראי חטא ימאסו, ¹²והאמת תהא נעדרת, ¹³נערים פני זקנים ילבינו, ¹⁴זקנים יעמדו מפני קטנים, ¹⁵בן מגול אב, ¹⁶בת קמה באמה, ¹⁷כלה בחמותה, ¹⁸אויבי איש אנשי ביתו, ¹⁹פני הדור כפני הכלב, ²⁰הבן אינו מתבייש מאביו.
- בפולמוס של אספסינוס:
 - א. גזרו על עטרת חתנים, לרב- אסור רק של מלח וגפרית.
 - לשמואל- אף של הדס ושל וורד אסור.
 - ללוי- אף של קנים ושל חילת אסור.
- גזרו על האירוס, דהיינו זוג של עינבל אחד. וגזרו גם על טנבורא (תוף) דאתי למיחלף באירוס, ומותר לעשותו אפומא דחצבא או אפומא דקפיזא (כלי מחזיז ג' לוגין).
- בפולמוס של טיטוס:
 - א. גזרו על עטרת כלות, דהיינו עיר של זהב. אבל עושה אותה כיפה של מילת.
 - ב. גזרו על חופת חתנים, דהיינו זוהרית המוזהבות, ולא על פפירית (כיפה של מעגלי עץ).
 - ג. גזרו שלא ילמד אדם את בנו חכמה יוונית (לשון מלכים) משום מעשה שהיה, אבל לשון יוונית (לשון העם) מותר. ולקרובים מלכות התירו חכמה יוונית, וכגון של בית ר"ג.
- בפולמוס האחרון (של טיטוס בחורבן הבית) גזרו שלא תצא הכלה (מבית אביה לבית בעלה) באפריון (מקיפים אותה מעילים וטליתות מוזהבות) בתוך העיר. ורבותינו התירו.

סליקא לה מסכת סומה

גיטין

פרק ראשון – המביא גט

ב

- י"ב שורות גט; לר"ת- דגט בגימטריא י"ב.
- לר"י- כשיעור י"ב שיטין המפסיקין (כריתות) בין ד' חומשים, ודברים לא דהוי חזרה.
- המביא גט במדה"י; לת"ק- אם מביא ממדינה למדינה צריך לומר בפ"נ ובפ"נ.
- לרשב"ג- אפי' מהגמוניא להגמוניא, שיש בעיר אחת ב' הגמונים שמקפידין שלא יעברו מצד לצד.
- א"י לגיטין (לענין בפ"נ ובפ"נ); לר' יהודה- רקם (במזרח) ואשקלון (בדרום) ועכו (בצפון) נחשבים כחור"ל.
- לר' מאיר- עכו כא"י.
- לר"ת- מה שכבשו עולי בבל נחשב כא"י, דמציין שם ת"ח וב"ד קבועין. והיו תרי רקם וחגר, א' בא"י וא' בחור"ל. ועכו היתה חציה בא"י וחציה בחור"ל, והכא פליגי בחצי שבחור"ל.
- לר"י- מה שקרוב לעיקר ישוב א"י (ישיבות וב"ד) נחשב כא"י, אבל מה שרחוק נחשב כחור"ל אפי' שהוא בא"י. ואפשר שהיו רקם וחגר א' בא"י, ועכו כולה היתה בא"י.

- תוס': בגט - אם לא אתי בעל ומערער לא טענינן מזויף, דמשום עיגונא אקילו בה רבנן.
בממון - טענינן ליתמי וללקוחות פרוע (היכא שהלוה יכל לטעון זאת). וכן טענינן מזויף, דאל"כ כ"א יכתוב שטר מכר או מתנה ויוציא עליהם, דבמכר ומתנה לא שייך פרוע. ומ"מ במצא שטר לא יחזיר, אע"ג דטענינן מזויף וליכא למיחש למידרי, כיון דאיתרע בנפילתו.
- בפ"נ ובפ"נ; לרבה - דאין בקיאיין לשמה, לרש"י - ובני חו"ל אינן בני תורה ולא יודעים שצריך לשמה. לר"ת - אינן חוששין לדרשה דלשמה, אבל בקיאיין בכל הלכות גיטין.
- לרבא - דאין עדים מצויים לקיימו, דאין שיירות מצויות מחו"ל לא"י.
ואיכא בינייהו: א. דאתוהו בי תרי (ובכלל זה גט מקיים [תוס']), לרש"י - שאם יערער הרי הם מצויים לקיימו. לר"ת - דנאמנים לומר שהבעל שלחם וכאילו גירשה בפנינו.
- ב. ממדינה למדינה בא"י דלא שכיחי שיירתא. ובכלל זה מוליך מא"י לחו"ל (תוס').
ג. באותה מדינה במדינת הים, דשכיחי שיירתא.
- ע"א נאמן באיסורין; לרש"י - מסברא שהאמינה תורה כ"א על תרומה ושחיטה וכדו'.
לתוס' - מנדה, דכתי' 'וספרה לה' לעצמה.
וה"מ בלא איתחזק איסורא (חתיכה ספק חלב ספק שומן), או באיתחזק איסורא ובידו לתקנו (טבל ושחיטה).

"כבר מספר חודשים
שאני חולר מתוך
"סיכום הדף"... כל כך
התמכרתי אליו שכבר
כמעט שכחתי שאין
תחליף לחלרה מתוך
האמרא... ישר כח."

"אני מאוד מודה לך... כבר
נים שאני חולס לזכור את
המסכתות הרבות שאני לומד
המסכת הדף היומי, מאוד
רציתי לחזור על הלומד
מהירות... הנכות סיכומי
האמרא המצויים שלך אני
מצליח לעשות זאת בקלות
ובהנאה רבה..."

"תודה רבה לך על
החיבור הנפלא "סיכום
הדף"... עכשיו אני ממש
מבין איך גדולי ישראל
חולרים מאות פעמים
על מסכת אחת בכלת
קלות ומהירות..."

"...כשאני חושב על זה יותר
ויותר אני פשוט לא מבין איך
לא חשבתי על זה קודם. הרי דף
האמרא כתוב בצורה של טבלאות
ותשובות שפיקות ודיונים. הדבר
הראשון שצריך לעשות בסוף
לחזור על האמרא הוא לעסוק
בצורה מסודרת את מה שיוצא
למצפה... תחשק להעדיף תורה
ולתאדירה."

"פשוט מדהים... סידרת
את דף האמרא בצורה
כל כך בהירה וקצרה.
לקחת את ציקרי
הדברים היוצאים
מהדף וסידרת אותם
במשך השנה לכל נפש.
ישר כח עצום."

"...ממש סידרת את
האמרא באופן
ששוק אוחד חדש על
כל הסוגיא. אפילו
מי שומד בעיון
יכול להפיק מזה
תועלת רבה..."

"...אין ספק שמדובר
ביצירה חדשנית
ומקורית, בסגנון
שמאוד מושך את העין
לקרוא עוד, ובצימוד
שמציג את כל דברי
האמרא בסדר מופתי
שנשאר בזיכרון לאורך
זמן..."

סיכום הדף – כי החוזר ואינו מסכם כלומד ואינו חוזר